

žanrai, kaip anekdotai, skaičiuotės, šiurpės, burtai, yra tapę savotiškomis aktualijomis. Šią situaciją nesunku paaiškinti: nūdienos vaikai nesidomi tradiciniais senaisiais folkloro žanrais ir jų neatkartoja bendraudami tarpusavyje, nes senųjų žanrų nežino ir beveik netaiko vaikų auklėjimui tėvai, seneliai, pedagogai, o turiningą žodinį bendravimą baigia išstumti virtualios pramogos. Kita vertus, šiandien gyvybingų folkloro žanrų tyrimas įrodo, kad vaikai ir dabar gana kūrybingi, kad žodinė raiška svarbi jų savivokai ir savirealizacijai, o tautosakos žanrai padeda jiems vienaip ar kitaip save išreikšti, bendrauti, emociškai išsikrauti. Taigi šiandieninis vaikų folkloras vertas įvairių specialistų įsižiūrėjimo, įsiklausymo ir nuodugnesnio pažinimo.

Jurga Sadauskienė

ŽEMAIČIŲ ETNIŠKUMO PAIEŠKOS PETRO KALNIAUS MONOGRAFIJOJE ŽEMAIČIAI

Žemaičių etniškumo problema yra tokia pat sena, kaip ir lietuvių tautos etnogenezė. Šios dvi viena kitą jungiančios gijos ilgainiui susimezgė į tokį mazgą, kurį išnarplioti šių dienų mokslo pliuralizmo sąlygomis darosi gana sudėtinga. Lyginamųjų etnologijos studijų, plataus praeities ir dabarties etninių procesų raidos pažinimas, viešai deklaruojamos mokslo filosofijos pozicijų pagrindimas leidžia išvengti subjektyvumo, kuris dažnai ir kyla iš rašančiojo etninės priklausomybės, pasaulėžiūros ar net institucinių įsipareigojimų. Dėl įvairių priežasčių, kurios dažnai buvo siejamos ir su perdėta separatizmo fobija, ilgai nesusidarė tinkamų sąlygų objektyviai tirti ir įvertinti žemaičių etniškumą. Pastaruoju metu to ėmėsi Lietu-

vos istorijos instituto vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Petras Kalnius. Etnologas du dešimtmečius nuosekliai tyrė žemaičių etniškumo klausimą, aktyviai dalyvavo konferencijose ir įvairiose Lietuvos regioninės politikos tobulinimo darbo grupėse. Apibendrinamas savo tyrimus, mokslininkas juos išdėstė studijoje, kurią dėl apimties reikėtų vadinti monografija¹. Tai pirmasis sistemingas bandymas atsakyti į žemaičių etniškumo klausimą. Atliktas darbas reikalauja platesnio įvertinimo ir atoliepio.

P. Kalnius monografijoje *Žemaičiai: XX a.–XXI a. pradžia* reabilitavo primordialistines pažiūras į etnosus. Primordialistai priklauso ekonominių etnosų teorijų grupei, kuri pagrindiniu etnosų atpažinimo kriterijumi laiko kultūrą, akcentuojant prigimtinių ir pirmąjį etninių reiškinių pobūdį. Iš šių pozicijų buvo žvelgiama į žemaičių etniškumą, matant du galimus atsakymus: 1) atskiras arba 2) integralus etnosas (p. 9). Platus Europos ir pasaulio etninių procesų pažinimas autoriui leido naudoti kitų etninių bendrijų (kašubų, latgalių, setų ir kt.), panašių į žemaičių, etnologinę medžiagą. Lyginamojo metodo tinkamas pritaikymas davė apčiuopiamų rezultatų. Iki šiol esame įpratę Lietuvos etnokultūrinės grupes lyginti tarpusavyje, bet jų etninė branda nėra tolygi, todėl ir išvados negali atspindėti pasaulinės praktikos. Lyginamųjų etnologijos studijų indėlis yra laikomas šios monografijos privalumu.

Knygoje žemaičių etniškumo sampratos raida užima iš esmės tris laikotarpius: archeologinį (p. 75–130), XIX a. (p. 37–74) ir XX a.–XXI a. pradžia (p. 123–401). Savo apimtimi jie nėra tolygūs, bet, sprendžiant

.....
1 Petras Kalnius. *Žemaičiai: XX a.–XXI a. pradžia*, Vilnius: Mintis, 2012. – 448 p.

iš problemos chronologinės aprėpties monografijos paantraštėje, įsiterpęs XX a. ir XXI a. pradžios apribojimas taip pat nėra iki galo pagrįstas. Autorius, be reikalo atsakydamas žvilgsnio į senąją istorijos laikotarpį, formaliai išvengė skaitytojų pretenzijų į nuoseklią žemaičių etninės bendrijos raidos analizę ir apsiribojo iš esmės lietuvių nacijos susiformavimo laikotarpiu. Ši išėitis, matyt, buvo pasirinkta stokojant nuodugnesnių praeities tyrimų ir stengiantis išnaudoti autoriaus etnografinių ekspedicijų metu sukauptą medžiagą. Tokiu atveju susidarė gana gilūs intarpai į senųjų žemaičių bendrijos raidos situaciją, peržengiant tyrimo chronologinės apibrėžties rėmus.

P. Kalnius atliko plačią istoriografinę analizę, sistemindamas archeologijos, istorijos, psichologijos, kalbotyros ir etnologijos mokslų atstovų, nagrinėjančių žemaičių etninės bendrijos prigimties klausimą, skirtingas pozicijas. Atskleista, kad platesnės diskusijos kilo dar XIX ir XX a. sandūroje ėmus kvestionuoti žemaičių „tautybės“ ir binarinės tapatybės sampratas, bet tuo metu prie bendrų išvadų neprieita. Mažai kas keitėsi ir prezidento Antano Smetonos autoritarinio režimo metais, nors Lietuvių tautininkų sąjungos ultranacionalistinė vidaus politika turėjo aiškių ribotumų požiūryje į šalies etnokultūrinės grupes. XX a. septintajame dešimtmetyje kilusi diskusija tarp archeologo Adolfo Tautavičiaus ir kalbininko Zigmo Zinkevičiaus bei jų šalininkų dar kartą nubrėžė dvi priešingas pozicijas. Vieni manė, kad archeologiniais laikais žemaičiai buvo viena iš baltų genčių, o kiti – kad tai buvo tie patys lietuviai, tik gyvenę žemiau, todėl ir vadinti žemaičiais. Sovietmečiu regioninės tapatybės ir regioninė kultūra liko nustumtos į sovietizuojamos lietuvių kultūros paribį. XX a. lietuvių nacija, telkdama visas etnokultūrinės grupes į vieną kultūrinę

bendriją, taip pat rezervuotai vertino regioninių tapatybių reikšmę. Tik Lietuvai atgavus nepriklausomybę, desovietizacijos procesai išjudino naujų tyrimų galimybes, bet kurį laiką mokslo pasaulis nepripažino žemaičių kaip lietuvių nacijos subetnosos (arba potautės) pozicijų. P. Kalnius buvo vienas iš tų, kurie nuosekliai žemaičius priskyre prie etnine branda aukštesnių bendrijų – subetnosų. Subentosų sampratą pirmasis pagrindė Rusijos etnologas Levas Gumiliovas, išskyręs dzūkų, žemaičių ir kitus subetnosus². P. Kalnius, skirtingai nei šios koncepcijos kūrėjas, lietuvių subetnosu laiko tik žemaičius ir Mažosios Lietuvos lietuvius (lietuvininkus). Ši nuostata dar kartą įtvirtinta ir jo monografijoje, todėl žemaičių savivokai ir jų išlikimui tai yra nepaprastai svarbus laimėjimas. Pasigesta tik vieno – lietuvių tautos genomo tyrinėtojo Vaidučio Kučinsko darbų³, galėjusių suteikti papildomos argumentacijos, siejant etnografinius ir genetinius žemaičių etninės bendrijos parametrus.

P. Kalniaus monografija išryškino ir probleminius žemaičių etniškumo klausimus, kurie verti išsamios analizės. Žemaičių etniškumo sampratą XIX a. autorius grindė to laikotarpio istoriniais šaltiniais, išskirdamas istorinę tradiciją ir asociacijas į buvusią Žemaičių Kunigaikštystę. Tai išskėlė gyventojų bajoriškasis elementas, kuris žemaičius visada matė kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorinę tautą. Žemaičių bajorų istorinės sąmonės konkretesnis akcentas monografijoje nebuvo iki galo išnaudotas. Žemaičių bajorai arba jų aplinkos sukurtas pasaulėvaizdis visada buvo kitoniškas. Jis atsispindėjo ir *Lietu-*

2 Nortautas Statkus. *Etniškumas ir nacionalizmas: Istorinis ir teorinis aspektai*, Vilnius, 2003, p. 56.

3 Vaidutis Kučinskas. *Genomo įvairovė: Lietuviai Europoje*, Vilnius, 2004, p. 266–285.

vos bajorų draugijos įstatuose (1928)⁴, todėl bajoriškosios žemaitiškumo sampratos numarinti XIX a. nevertėtų (p. 159). Autorius įtikinamai įrodė, kad XIX a.–XX a. pradžioje Rusijos etnologai žemaičius laikė atskira tauta, todėl, telkiantis lietuvių nacijai, inteligentai dėjo didžiules pastangas suvienyti visas etnokultūrinės grupės ir įtikinti žemaičius, kad jie yra lietuvių tautos dalis. Tuo metu viešoji nuomonė žemaičių etniškumo klausimu dar formavosi, ją ir paveikti nebuvo lengva, nes daugelis gyventojų buvo beraščiai, o senieji žemaičiai kunigai, ypač bajoriškos kilmės, nė nemanė keisti savo pažiūrų. Nesinorėtų sutikti su P. Kalniaus išsakyta mintimi, kad oficialioje valstybės statistikoje žemaičiai XX a. ir XXI a. pradžioje nebefigūravo (p. 144), nes XX a. pradžioje, renkant Rusijos Valstybės Dūmą, buvo galima deklaruoti savo žemaitišką tapatybę⁵. Taip pat primintina, kad Lietuvos gyventojų surašymas 2011 metais irgi parodė, kad tokia galimybė yra prieinama⁶. Taigi įvairios ideologinės ir socialinės prigimties pasaulėžiūrinės srovės vienu metu koegzistavo, todėl įvertinti, kuri iš jų vienu ar kitu atveju buvo vyraujanti, nėra lengva.

Nepriklausomos Lietuvos 1918–1940 metais žemaičių etniškumo klausimas buvo patekęs į politikos nelaisvę, todėl ne viskas buvo taip pozityvu, kaip P. Kalnius yra linkęs matyti savo darbe. Sutiktina,

4 *Lietuvių bajorų draugijos įstatai*, Kaunas, 1928.

5 Rinkimų reikalai Kauno gubernijoje, *Viltis*, 1912, Nr. 94, p. 2.

6 *Lietuvių tautybės gyventojai, save priskybę žemaičiams, pagal lytį, amžiaus grupes, religines bendruomenes ir kalbų mokėjimą*, [2013, kovas], prieiga per internetą: <http://web.stat.gov.lt/uploads/docs/Lietuviai_priskyre_save_zemaičiams.xls?PHPSESSID=twmjcujxideyz>.

kad Vytauto Didžiojo universiteto ir Dotnuvos Žemės ūkio akademijos žemaičių studentų draugijos įnešė svarų indėlį į žemaičių etninės tapatybės savivoką, bet tiek korporacija „Samogitia“, tiek kitos studentų organizacijos buvo pajungtos Lietuvos valstybės vykdomai integracinei politikai Klaipėdos krašte. Lietuvai 1923 metais prisijungus Klaipėdos kraštą, Žemaitijai ir žemaičiams buvo iškeltas generalinis tikslas: įsisavinti šią teritoriją. Ne veltui hitlerininkai ant Tilžės tilto 1936 metais pakorė žemaičio iškamšą⁷ – savotišką šios Lietuvos politikos simbolį. Todėl žemaičių kultūrinis judėjimas, jei jis neprasilenkė su jiems iškelto svarbiausiuoju tikslu, buvo valdžios palaikomas ir net skatinamas. Tikrieji regionalistai subrendo XX a. ketvirtajame dešimtmetyje Žemaičių senovės kultūros mėgėjų draugijoje „Alka“. Jų *spiritus mores* Pranas Genys buvo žemaičių kultūrinio sąjūdžio strategas ir įgyvendintojas. Jis parodė daug apsukrumo ir diplomatinių sugebėjimų, nors Lietuvos valdžia į jo veiklą ne visada žvelgė pozityviai. Atmintina, kad Telšių vyskupijos kunigai dėl vyskupo Justino Staugaičio nesutarimų su Kauno arkivyskupijos hierarchais ir A. Smetonos valdžia dėl Telšių kunigų seminarijos išlaikymo užaugino opozicionierių kunigų kartą. Tad ilgainiui atsirado mokytų žemaičių sluoksnis, kuris buvo nusivylęs politiniu gyvenimu, jautė tam tikrą pareigą priešintis A. Smetonos vykdytai etninių skirtumų šalinimo politikai. Ši regionalistinių pažiūrų inteligentija, XX a. ketvirtajame dešimtmetyje nustūmusi į šalį partinius vaidus, prisidengusi regioninės kultūros išsaugojimo misija, susivienijo į A. Smetonos režimo opozicijos stovyklą. Su šios opozicijos veikla ir reikėtų sieti tuo-

7 Julius Būtėnas. *Literato duona*, Vilnius, 1975, p. 214.

metį *pakylėtą žemaičių savigarbos deklaravimą* (p. 272), kuris vedė prie žemaitiškojo patriotizmo (p. 280). Vienas iš žemaičių kultūrinio sąjūdžio šalininkų profesorius Mykolas Biržiška emigracijoje atvirai teigė, jog to meto valdžios elitas (1) neįvertino istorinės regionų raidos, (2) nesudarė tinkamų sąlygų išlikti regioninei kultūrai bei (3) *mechaniškai* ir *centralistiškai* ją niekino⁸. Monografijoje pasigesta ir žemaitiškų pavardžių norminimo problematikos detalesnio vaizdo, nes žemaičiai tik Nepriklausomos Lietuvos metais pradėjo savo pavardes lietuvinti, kartais savanoriškai, bet kartais ir ne...⁹ Taigi, nepaisant P. Kalniaus įdirbio, ateityje dar reikėtų grįžti prie XX a. pirmosios pusės situacijos analizės, nes politinis gyvenimas savaip brėžė ir žemaičių etniškumo sampratą.

P. Kalniaus svarbus indėlis į Žemaitijos teritorinės erdvės tyrimus. Pietinės, šiaurinės ir vakarinės regiono ribos visada buvo palyginti pastovios, bet pastaruosius du šimtmečius rytinė riba ne kartą keitėsi. Etnologas nuosekliai nagrinėjo rytinės regiono ribos slinktį, masinės apklausos metu atliko reikalingus lauko tyrimus. Jais remiantis buvo galima objektyviai konkretizuoti dabartinę Žemaitijos ir Aukštaitijos regionų ribą ir išskirti tarpregioninę zoną. Tik šie kompleksiniai tyrimai leido mokslininkui rytinę Žemaitijos sieną sieti ne vien su kalbiniais, bet ir su etnokultūriniais bei savimonės kriterijais. Nustatyta, kad net šiuo metu didesnė Šiaulių rajono vakarinė dalis turi daugiau žemaitiškų, o ne aukštaitiškų ypatybių, todėl yra pagrį-

8 Mykolas Biržiška. *Lietuvių tautos kelias į naują gyvenimą: Galvojimai apie tautą savyje ir kaimynų tarpe*, t. 1, Los Angeles, 1952, p. 79.

9 Jonas Nekrašius. Jis buvo advokatas: Kazimiero Venclauskio profesinė veikla, kn.: *Kazimieras Venclauskis*, Šiauliai, 2000, p. 19.

do šią teritoriją priskirti Žemaitijai. Šios išvados svarbios ne vien etnologiniams tyrimams, bet ir ateityje galimam šalies regionavimui.

Monografijos autorius atliko išsamią žemaičių tradicinės kultūros analizę, išryškindamas tuos savitumus, kurie juos skyrė (ir skiria) nuo kitų Lietuvos etnografinių grupių. Vieni buitinio ir dvasinio gyvenimo išskirtinimai ilgainiui buvo prarasti, kiti dar yra kasdienybės dalis. Seniau, dar XIX–XX a. sandūroje, žemaičiai buvo žinomi kaip aktyvūs teismų lankytojai. Kai kurie etnografai tai laikė vienu iš žemaičių charakterio bruožų (p. 252), bet dabar vargiai ar galėtume žemaičius taip apibūdinti. Iki šiol kryžių ir koplytėlių kraštu vadinama ir iš giedamų kálnų atpažįstama Žemaitija turi išsaugojusi nemaža tradicinės kultūros savitumų. Kol jie gyvuos, tol tvirčiau bus galima kalbėti apie etnografinę Žemaitiją. Žemaičiai išlieka „kitokie“ tarp „savų“, bet to kitoniškumo, pasak P. Kalniaus, vis mažėja – žemaičiai artėja prie etnografinės grupės savivokos.

Kalbinės tapatybės komponentui knygos autorius skyrė daug dėmesio, nes su žemaičių tarme yra siejamas ir tolesnis šios etninės bendrijos išlikimas. Žemaičių tarmės klausimo analizė atskleidė, kad ji visą XX amžių juto tam tikrą lietuvių nacijos spaudimą, skatinusį žemaičius visiškai perėti prie bendrinės kalbos, bet perdėtas spaudimas gimdė ir opozicines žemaičių nuotaikas. Antai Aleksas Girdenis kalbininku tapo tik todėl, kad jo lietuvių kalbos mokytoja žemaičių tarmės nevertino, o jo sūnus Povilas Girdenis ėmėsi dainuoti žemaitiškai tik pasipiktinęs žemaitiškos dainos profanacija¹⁰. Akivaizdu, jog P. Kal-

10 Povilas Girdenis. Apie vargstančią zylutę, nelaimingą senbernę ir vargšą studentą kaimo šventėje, kn.: *Žemaičių kultūros savastys*:

niaus išdėstyti argumentai apie žemaičių tarmės ploto mažėjimą yra pakankami, kad ateityje būtų atsakingai elgiamasi su viena iš dviejų lietuvių kalbos tarmių, nes tik žemaitiškai kalbančiųjų visą XX amžių mažėjo. Tarminės įvairovės išsaugojimas, kaip būtino mūsų nacionalinio charakterio komponento gaivinimas, leidžia su-reikšminti šią problemą, viliantis, kad ne vien 2013-aisiais, paskelbtais Tarmių metais, bus imtasi ryžtingesnių veiksmų, bet tai išliks sisteminga valstybės pozicija.

Įdomus analitinis autoriaus požiūris į XX a. devintąjį dešimtmetį–XXI a. lietuvių tautos ir žemaičių bendruomenės konflikto mitologizavimą. Apie tai daugelis esame girdėję, bet iki galo nevisiškai ir aišku, kas ir kokiais motyvais taip elgiasi. Viena vertus, negalima sutikti su mintimi, kad tai visiškai naujas reiškinys, nes dar XX a. pradžioje būta bandymų su žemaitiškumo vėliava siekti savo politinių tikslų¹¹, bet kita vertus, iš tiesų tik pastaraisiais dešimtmečiais tai įgijo visai kitokią pagreitį. Lietuvoje neįgyvendinta regioninė politika, todėl mėginimai sutvarkyti tai iš *apачios* (tarkim, Žemaičių partijos vardu) nėra vaisingi, bet ši kibirkštis įžiebė pato situaciją: visuotinai pripažįstama, kad administracinė reforma būtina (tai skatina ir Europos Sąjungos regioninė politika), bet nesusitariama, kaip tai turėtų būti įgyvendinta. Vien kalbėjimų lygmuo žemaičių netenkina, nes žemaičių tarmė nyksta, o Žemaitija vis traukiasi, tad ilgai gali nebelikti ir regioninės politikos prasmės. Europos Sąjungos kontekste dėl regioninės politikos įgyvendinimo iš *apa-*

.....

Nuo Vilniaus kalvų prie Baublio slenksčio, Vilnius, 2012, p. 100.

11 „Pasakyk monej, kumet ateis žemaičių valdžia“, *Diena*, 1935, bal. 14, Nr. 14; parašas: Al. Bani.

čios jokių inovacijų žemaičiai neparodė, todėl ir konfliktas negali būti pakankamai aiškiai išvelgiamas. Tik esame pratę, kad viską sprendžia aukščiausia šalies valdžia, todėl iniciatyva iš *apачios* atrodo nepatinkama ir net pavojinga. Politinės kultūros stoka įžiebta įvairių nesusipratimų, bet ir tai nėra vien šių dienų realybė: tokių nesusikalbėjimų tarp žemaičių ir politinės valdžios būta ir anksčiau¹². P. Kalnius siūlo ar bent siekia atkreipti valdžios institucijų dėmesį į tam tikrus sprendimo būdus, kuriuose būtų derinami ne vien ekonominiai (į tai dabar linkstama), bet ir etnokultūriniai argumentai.

Recenzijoje vertėtų iškelti ir diskusinį klausimą apie tolesnę Lietuvos etnografinių grupių išlikimą, kuris gali būti siejamas ne su nykstančia etnokultūra, bet su dokumentine komunikacija. Gyvename beveik absoliutaus raštingumo epochoje, todėl žemaičių etniškumo išsaugojimas nebegali remtis vien tradicine kultūra, bet privalo perimti savojo laikotarpio teikiamus privalumus. Atsižvelgiant į tai, vis dėlto ateityje norėtųsi matyti daugiau dokumentinių medijų tyrimų, juos regint ne vien kaip etnokultūrinių bendrijų integracijos įrankį, bet ir kaip jų kultūros išsaugojimo priemonę. Vien per pastaruosius du dešimtmečius atgaivinta žemaitiškiosios knygos tradicija¹³ leidžia manyti, kad žemaičių etninė bendrija nebuvo modernybės

.....

12 Modestas Kuodys. *Karo padėties režimas Lietuvos Respublikoje 1919–1940 m.: Daktaro disertacija*, Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuvos istorijos institutas, 2009, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyrius, f. 132–4982, p. 281.

13 Plačiau žr. Tomas Petreikis. Dabarties žemaitiškoji knyga, kn.: *Žemaičių kultūros savastys: Nuo Vilniaus kalvų prie Baublio slenksčio*, p. 17–27.

nuošalyje, ir tai yra labai svarbu suvokiant jos ateities perspektyvas.

Plačiau pristatytas monografijos turinys ir kai kurių diskusinių klausimų atvėrimas parodė, kad žemaičių etniškumo klausimas nėra toks paprastas, bet analizė turi būti kompleksinė ir tarpdalykinė. Todėl šių tyrimų ilgą laiką niekas sistemingai ir nesiėmė. Matyti, kad ši knyga pasitarnaus žemaičių etinės bendrijos savivokai ir kartu prisidės prie nacionalinio lietuvių tautos charakterio išsaugojimo, kuriame žemaitiškumas, kaip ir kitos etnografinės tapatybės, buvo ir yra neatskiriama viso to dalis. Tad, nepaisant iškeltų įvairių diskusinių klausimų, atliktas darbas vertintinas kaip reikšmingas indėlis į Lietuvos etnologijos studijas.

Tomas Petreikis

MIGRACIJA IR TAPATYBĖ LATVIŲ GYVENIMO PASAKOJIMUOSE

Žodinės istorijos tyrimai – pastaruoju metu bene sparčiausiai plėtojama humanitarinių mokslų kryptis, pasižyminti ryškiu tarpdalykiniu pobūdžiu ir užimanti vis tvirtesnes pozicijas daugelyje pasaulio šalių. Ne išimtis – ir kaimynai latviai. Tai patvirtina 2011 metais pasirodęs angliškas straipsnių rinkinys¹, parengtas 2008 m. birželio 27–29 d. Rygoje, Latvijos universitete, vykusios konferencijos medžiagos pagrindu. Iš daugelio kitų panašių publikacijų šis leidinys išsiskiria aiškiai apsibrėžta pagrindine tyrimų tema – migracija, kuri skirtingų autorių straipsniuose nagrinėjama įvairiaisiais aspektais. Knygos pra-

tarmėje pažymima, kad „migracija – tiek kolektyvinė, tiek individuali, tiek savanoriška, tiek priverstinė – yra reikšminga latvių istorinės patirties dalis“, ji vienaip ar kitaip veikia tradicijas, gyvenimo būdą, tapatybę, savotiškai padalydama žmogaus ar ištisos bendruomenės gyvenimą į tą, kuris buvo anksčiau, ir tą, kuris atsiranda po to. Sykiu jau pratarmėje atkreipiamas dėmesys ir į dar vieną svarbų šio reiškinio aspektą: ji susieja atvykėlius su juos priimančia bendruomene abipusio poveikio saitais (p. 3). Migracijos tema leidinyje pristatoma, galima sakyti, išties visapusiškai: atskiros straipsnių rinkinio dalys skiriamos su šiuo reiškiniumi susijusioms (ir jį veikiančioms) vertybėms, tapatybei, naratyvams, ypač migracijos pasakojimams Šiaurės šalyse, jos sąveikoms su totalitariniu režimu ir pan. Toliau pamėginsime aptarti vieną kitą įdomesnę šio leidinio straipsnį.

Latvių žodinės istorijos (arba gyvenimo pasakojimų, latviškai vadinamų (pl.) *dzīvesstāsti*) tyrimai turi tvirtą pagrindą – dar paskutiniame XX a. dešimtmetyje pradėtą kurti atsiminimų archyvą, vėliau tapusį Nacionaliniu žodinės istorijos projektu, kurio medžiaga saugoma Latvijos universiteto Filosofijos ir sociologijos institute. Apie šį projektą, kaip apie visais požiūriais sektiną pavyzdį ir vertingą iniciatyvą, jau yra tekę trumpai užsiminti kiek anksčiau, vertinant perspektyviausias folkloristikos raidos kryptis². Kad tąsyk neklysta, puikiai rodo ir recenzuojamasis leidinys. Jis, kaip ir konferencija, yra skirtas ilgamečio mokslinio projekto vadovo profesoriaus Augusto Milto (1928–2008) atminimui. Pratarmėje nurodoma, kad leidinio suda-

1 *Oral History: Migration and Local Identities*, edited by Ieva Garda Rozenberga, Mara Zirnīte, Rīga: University of Latvia, 2011. – 254 p.

2 Žr. Lina Būgienė. Objekto problema šiandienos tautosakos moksle ir naratyvų analizės perspektyvos, *Tautosakos darbai*, 2008, [t.] XXXV, p. 45.